

**KNIHOVNA
STŘEDOŠKOLSKÉ ČETBY**

ŘÍDÍ PROFESOŘI FR. PULEC, Dr. St. SAHÁNEK, Dr. J. STANĚK

svazek 10.

Karel Havlíček Borovský

Tyrolské elegie

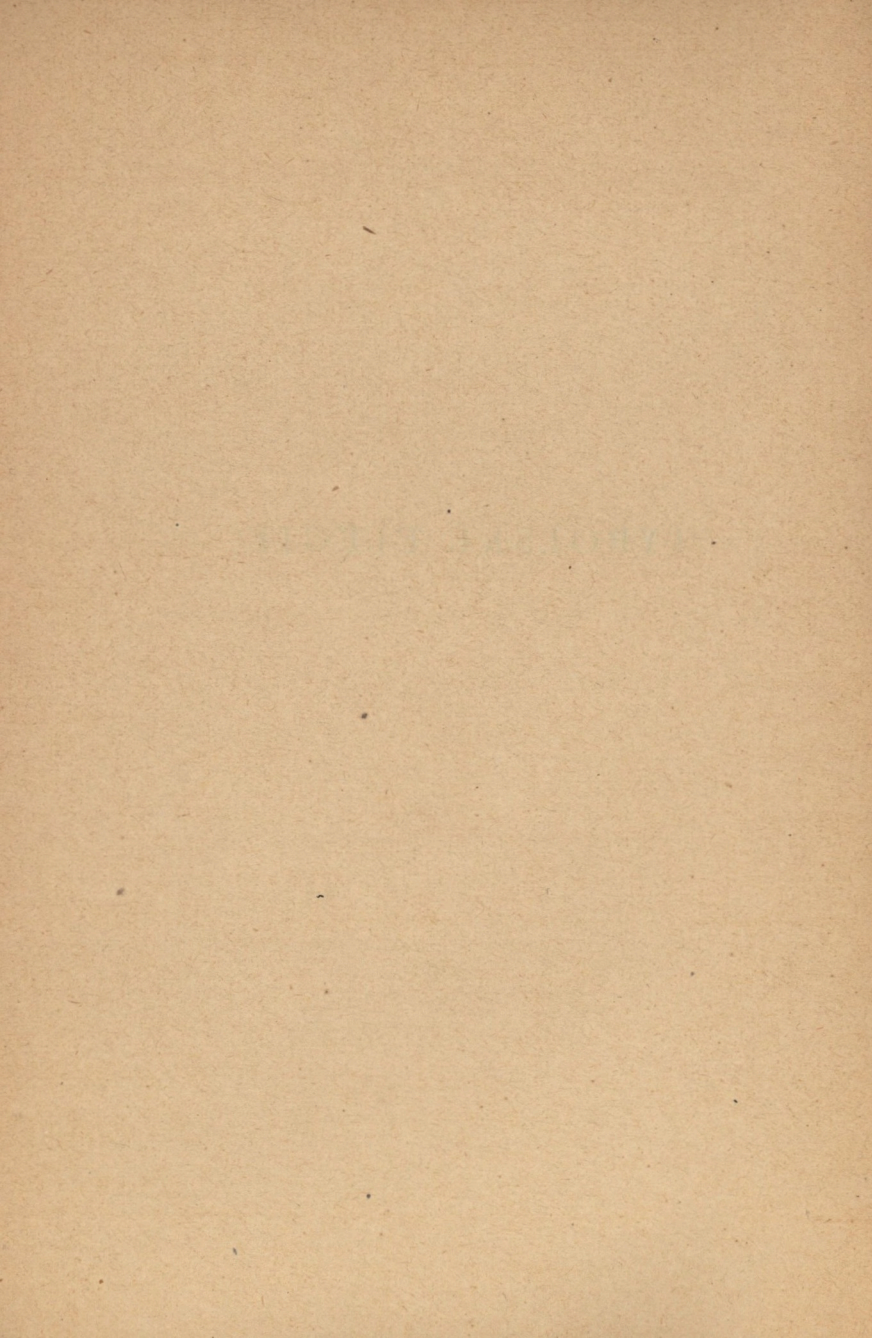

CENA Kč 1'50.

VYDAVATELSKÉ DRUŽSTVO V BRNĚ, PEKAŘSKÁ ČÍSLO 2.

DĚDICTVÍ HAVLÍČKOVO

TYROLSKÉ ELEGIE

KAREL HAVLÍČEK BOROVSÝ

TYROLSKÉ ELEGIE

Životopisným náčrtem a poznámkami
doprovodil

PROF. FR. PULEC

V BRNĚ 1929

NÁKLADEM DĚDICTVÍ HAVLÍČKOVA V BRNĚ
TISKEM ROLNICKÉ TISKÁRNY

Tyrolské elegie.

I.

Svit, měsíčku, polehoučku
skrz ten hustý mrak;
jakkak se ti Brixen líbí?
Neškareď se tak!

Nepospíchej, pozastav se,
nechoď ještě spat,
bych s tebou jen chvilenu moh'
diškurovat.

Nejsem zdejší, můj měsíčku,
toť znáš podle křiku;
neutíkej, nejsem »treu und bieder«,
jsem zde jen ve cviku.

II.

Jsemť já z kraje muzikantů,
na pozoun jsem hrál,
a ten pořád ty vídeňské pány
ze sna burcoval.

By se po svých těžkých pracech
hodně vyspali,
jednou v noci kočár policajtů
pro mne poslali.

Dvě hodiny po půl noci,
když na třetí šlo,
tu mi dával žandarm u postele
šťastné dobrytro.

Se žandarmem slavný ouřad
celý v parádě,
pupek kordem pěkně obvázaný,
zlato na krágle.

»Vstávají, pane redaktor,
nelekají se,
jdeme v noci, nejsme však zloději,
jenom komise.

Od všech z Vídně pozdravení,
pan Bach je líbá,
jsou-li prý zdráv? a tuhle to psaní
po nás posílá.«

Já jsem i na lačný život
vždycky zdvořilý:
»Odpusť, slavná císařská komise,
že jsem v košili.«

Ale Džok, můj černý buldog,
ten je grobián,
na »habeas corpus« tuze zvyklý —
on je Angličan.

Málem by byl chlap přestoupil
jeden paragraf,
již na slavný úřad zpod postele
uđál: Vrr! haf! haf!

Hodil jsem mu tam pod postel
říšský zákoník;

dobře, že jsem měl ten moudrý nápad,
již ani nekvik'.

III.

Občan zvyklý na pořádek —
bylo to v prosinci —
především jsem si obul punčochy
v slavné asistenci.

Pak jsem teprv četl psaní —
však to tuhle mám;
rozumíš-li ouřední němčině,
přečti si je sám!

Bach mi píše jako doktor,
že mi nesvědčí
v Čechách zdraví, že prý potřebuju
změnu povětří,

že je v Čechách tuze dušno,
horké výpary,
mnoho smradu po té oktrojírce,
holé nezdraví.

Že on tedy schválně pro mne
kočár sem poslal,
abych se hned na státní outraty
na cestu vydal.

A žandarmům že nařídil,
ať mne hodně nutí,
kdybych nechtěl ze skromnosti přijmout
jeho nabídnutí.

IV.

Což je dělat? Že pak musím
hloupý zvyk ten mít,
že nemohu žandarmům s flintami
pranic odepřít!

Dedera mne také nutil,
abych jel jen hned,
že by chtěli Brodští, až se vzbudí,
třeba s námi jet.

Pravil mi, že nemám s sebou
zbraně žádné brát,
neb že oni mají nařízení
mne ochraňovat.

Že mám též, pokud jsme v Čechách,
inkognito jet,
sic nám dají dotíraví lidé
hrůzu komis hned.

Ještě mi dal pan Dedera
více moudrých rad,
dle nichž se Bachovi pacienti
mají spravovat.

Tak mne vábil jak siréna,
až jsem obul boty,
oblík' vestu, kabát, pak i kožich,
dříve však kalhoty.

Koně a žandarmi stáli
dávno před domem:
»Milí braši! maličké strpení,
hned již pojedem.«

V.

Ó měsíčku, však ty ženské
dobře znáš a víš,
jaký s nimi člověk na tom světě
často mívá kříž.

Také's mnohého loučení
tajným svědkem byl,
ty znáš líp než každý novelista
hořkost těchto chvil.

Matka, žena, sestra, dcerka,
malá Zdeňčinka
stály okolo mne v tichém pláči —
hořká chvílinka.

Já jsem sice starý kozák,
v pútkách tužený,
tenkrát jsem měl trochu těsná prsa
a zrak zkalený.

Vtisknul jsem si poděbradku
silně do čela,
aby se těm policajtům slza
nezablyštěla,

neb ti všickni blíže dveří
posud stáli stráž,
aby měla tato smutná scéna
císařskou stafáž.

VI.

Trubka břeští, kola hrčí,
jedem k Jihlavi;
vzadu, abychom nic neztratili,
klušou žandarmi.

Ten borovský kostelíček
stojí na vršku,
skrze lesy smutně na mne hledí:
»Jsi to, můj hošku?

Pode mnou jest tvá kolébka,
já tě viděl křtít,
starému vikáři ministrovat,
pilně se učit.

Táhnout světem na zkušenou,
pak s pochodní jít,
naší chase plamenem veselým
na cestu svítit.

Vidíš, jak ty roky plynou,
znám tě třicet let...
Ale, chlapče, jaké to obludy
vidím s tebou jet?«

VII.

Když jsme jeli přes Jihlavu,
měl jsem Špilberk v mysli
a za Lincem myšlenky na Kufstein
z hlavy mi nevyšly.

Teprve když jsme nechali
Kufstein vpravo stát,
začla se mi alpejská krajina
příjemnější zdát.

Hloupá jízda, milý brachu,
když se neví kam:
veselé troubení postilionů
jest jen bídný klam.

Všude kolomaz a všude
přepřahovali:
kdybyste radš ve Vídni přepřáhli
a namazali! —

Telegraf je přece jenom
hezký vynález,
ten před námi všude, než jsme přišli,
ohlášení nes',

by nám mohla policie,
starostlivá máti,
všude, dříve než tam dojedeme,
kamna rozehřáti.

Nesmím ale zapomenout
Budějovice,
tam Dedera koupil mělnického
čtyři lahvice.

Čili se v něm vlastenecké
hnuly myšlenky?
Čili doufal, že to pro mne bude
Lethe na Čechy?

Mělnické jsem dávno dopil,
piju vlašské zas;
ale zdá se, že je v obou stejný,
nepokojný kvas.

VIII.

Teď, měsíčku, nechme elegie
a přejděme v heroický tón,
nebo, co ti chci teď vypravovat,
to byl čertův shon.

Cesta z Reichenhallu do Waidringu —
ty ji musíš také dobře znát —
ta se nedá žádnou ordonancí
přeoktrojovat.

Hory, skály ohromnější ještě
než je hloupost mezi národy,
vedle cesty propast bezedná jak
dršťka armády.

Temná noc jak naše svatá církev,
a my jedem s kopce jako mžik;
darmo křičí Dедера: »Drž koně!«
Prázdny je kozlík.

Kočár praští a koně ve větru,
již je ďábel horempádem nese
a postilion někde tam za kopcem
do dýmky si křeše.

Dolů jako s věže cestá plytká,
vůz jak šipka klouže hý a hat,
snad nás hodlá někde do propasti
internýrovat.

Ach, to byla pro mne chutná chvílka!
neboť neznám žádnou větší slast,
nežli vidět slavnou policii
ouzkostí se třást.

Napadnul mi — jsem já čtenář bible —
o Jonáši smutný příběh ten,
jak jej k utišení bouře z loďky
vyhodili ven.

»Metejme los,« pravím, »mezi námi
musí někdo velký hříšník být
a ten k usmíření nebe musí
z vozu vyskočit.«

Jen to vyřknu, ejhle, policajti
ani svědomí nezpytovali
a kajícně, vyrazivše dvířka,
z vozu vyskákali.

Ach, ty světe, obrácený světe!
Vzhůru nohama ve škarpě leží stráž,
ale s panem delikventem samým
kluše ekvipáž.

Ach, ty vládo, převrácená vládo!
Národy na šňůrce vodit chceš,
ale čtyřmi koňmi bez opratí
vládnout nemůžeš!

Bez kočího, bez opratí, potmě
u silnice propast místo škarpy:
tak jsem cválal sám a sám v kočáře
jako vítr s Alpy.

Svěřiti svůj život také jednou
koňům splašeným se já mám bát?
Občan rakouský? Což se mi může
horšího již stát?

Tak jsem s chladnou resignací v hlavě,
v hubě ale vřelou cigáru,
čerstvěj než car ruský přijel k poště
v dobrém rozmaru.

Tam jsem zatím — mustr delikventů —
bez ochrany povečeřel hezky,
než za mnou stráž s odřenými nosy
přikulhala pěšky.

Já spal dobře, ale policajti
měli tu noc ve Waidringu zlou:
mazali si špiritusem záda,
nosy arnikou.

Tu je konec této epopeje,
k níž jsem nepřibásl ani chlup,
podnes ti to poví ve Waidringu
poštministr Dahlrupp.

IX.

Přijeli jsme do Brixenu
bez vší turbací;
krajská vláda dala Dederovi
na mne kvitanci.

Místo mne ten kus papíru
vrátili do Čech;
mne zde černý dvouhlavatý orel
drží v klepetech.

Krajskou vládu, podkrajského,
žandarmerii,
ty mi dali za anděly strážce
v té Siberii.

V Brixenu 20/6 1852.

Tyrolské elegie.

Karel Havlíček byl novinářem jenom pět let, od r. 1846 do r. 1851. Za tu dobu řídil postupně troje noviny: »Pražské noviny«, »Národní noviny« a list »Slovan«.

Skvělou dráhu na politickém obrození českého národa začal r. 1846, kdy se stal na doporučení Palackého po návratu z Ruska redaktorem vládních »Pražských novin«. »Pražské noviny« byly před Havlíčkem jediný český politický list; byly původně list opatrnicky vládní, ale za redakce Havlíčkovy se staly »svědomím celé vlasti«. Havlíček v nich psal o poměrech v cizině (na př. o bojích Irů za svobodu) a osvětloval tak poměry u nás, o nichž nemohl před r. 1848 psáti svobodně. Z »České včely«, jež byla přílohou »Pražských novin«, učinil nejlepší literární a kritický list té doby, ač ji řídil jenom rok. Když přišel revoluční r. 1848, vzdal se Havlíček redakce »Pražských novin« a vydával nezávislý politický list »Národní noviny«. Havlíček v prozíravosti věděl, že by nemohl vždy psáti ve vládním listě podle svého přesvědčení, a nechtěje jednati proti svému svědomí, snažil se založiti si list svůj, nezávislý. O založení listu Havlíček zaznamenal toto: »Šlechtný vlastenec a můj dobrý přítel hrabě Vojtěch Deym slíbil mi na moje požádání nejen podporu a kauci, nýbrž kromě toho se ještě samovolně nabídl, že mi, kdyby se podniknutí moje nezdařilo a já peněžitou škodu utrpěl, škodu nahradí«. Proto měl list v záhlaví: Odpovědný redaktor Karel

Havlíček; vydavatel a nakladatel hrabě Vojtěch Deym. V »Národních novinách« mohl Havlíček vzdělávati český lid v důležitý čas politického ruchu v duchu svobodomyšlném, demokratickém a pokrokovém.

Havlíček působil svými novinami velmi pronikavě na český lid a vláda v něm také viděla nejnebezpečnějšího obránce práv lidu. Snažila se ho proto umlčeti. Když byl sněm v Kroměříži rozehrán, mohla vláda vystupovati proti Havlíčkovi mnohem jistěji. Ale nedařilo se jí. Dne 13. dubna 1849 stál Havlíček před pražskou porotou obviněn, že »tupením a oušklebným vypisováním« hleděl uvésti oktrojovanou ústavu v svých novinách u lidu v posměch a opovržení. Tehdy se Havlíček skvěle obhájil a byl jednomyslně uznán za nevinna. V Praze byl vyhlášen stav obležení a v té době dusna vydával Havlíček noviny dále. Byl pronásledován, noviny mu byly na čas zastaveny, hrozili mu vězením, ale Havlíček neustoupil od pravdy. Na pronásledování odpověděl: »Světská moc může nás přinutiti k tomu, abychom z opatrnosti mlčeli, ale žádná moc nemůže nás přinutiti k tomu, abychom mluvili nepravdu proti svému přesvědčení«.

Přes pronásledování neustával v poctivé práci. Po persekuci vojenským soudem napsal svým čtenářům: »Odvolávati se na svobodu tisku, na soud příslušný atd., jsou věci, kterým vojenské ouřady rozuměti nechťi. S druhé strany ale přece každý nahlíží, že jest lépe, když není jiné pomoci, raději s jedním podvázaným křídlem lítati a snažiti se, aby hlas národa zcela neumlkl, než zanechati pole docela nočním netopýrům a sovám, které beztoho dost hrdě se vznášejí, kvikajíce o pořádku a bezpečnosti. Kdo naše snažení po celý čas naší novinářské činnosti (ještě za časů předkonstitučních) zná, dobře musí věděti, jaký jest náš oučel, a doufáme, že jsme si po celý ten čas zasloužili tolik důvěry, že nikdy žádnými lákadly, žádnými vyhrůžkami nedáme

1882. Brixen, 20
6

~~Wienem~~ Tyroisné elegie
~~Listen z památkami v součtu jízdních:~~
Složil H. B.

I.

Svit mívám polchovním
Skryt ten hroty mraz,
Jan náu se ti Brixen líbí.
Nežkard' se tak!
Neposvikej, pozastav se,
Nechod' ještě spat.
Abych s tebou jen chvilku mohl
Disunninovat
Nejsem děšič, miř mívám!
Tot' znáš podle kvítí:
Nětřicej, nejsem známí únd bítam,
Jsem žde jen ve ruzíu

Rukopis K. Havlíčka.

se od svého oučelu odvrátiti, kterýžto držíme za počestný, za spravedlivý.«

»Národní noviny« vydával Havlíček od 5. dubna 1848 do 18. ledna 1850. List byl vládě nepohodlný, protože hájil svobod národních a politických a uvědomoval lid. Havlíčkovi byly činěny lákavé nabídky, změni-li směr listu po vůli vlády. Také mu bylo nabízeno 4000 zl., aby »Národní noviny« prodal. Tak se chtěla vláda tohoto orgánu českého života politického zbaviti. Havlíček nabídku odmítl a vláda se »Národních novin« zbavila zákazem. Když pak Havlíček nemohl vymoci, aby byl zákaz odvolán, chtěl vydávati list jiný, stejného směru. Nemohl však najíti ani v Praze, ani jinde tiskárny, neboť majitelé se obávali, že by ztratili koncesí, kdyby tiskli Havlíčkovi noviny. Konečně Havlíček našel ochotného knihtiskaře v Kutné Hoře v uvědoměném vlastenci Procházkovi, na jehož jméno zřídil tiskárnu svého »Slovana«. Havlíček si však musil opatřiti své písmo, lisy, ba i sazeče, chtěl-li list vydávati. První číslo »Slovana« vyšlo dne 8. května r. 1850 v Kutné Hoře. Směr nového listu byl stejný jako »Národních novin«. Úřady se však postaraly, aby již první číslo »Slovana« bylo zabaveno.

»Slovan« byl pak zakazován, stále konfiskován, redaktor jeho stíhán a persekvován, do mnohých zemí rakouských list vůbec nesměl, takže si Havlíček postěžoval svým čtenářům: »Časopis náš, chatrný to zbytek velikých, vládou zničených novin, libovolně a bez udání příčin vypověděný z větší polovice Rakouska, považuje se od orgánů vládních jako věc polozavržená a úředníci, kněží a jiné osoby, od vlády odvislé, bojí se jej čísti a jen pod jinými jmény předpláceti se osmělují. Redaktor »Slovana« není v mnohem příznivějších okolnostech živ než zločinec zatykačem stíhaný! To nazývají svoboda tisku! Příznávám se, že zásoba naší vytrvalosti očividně se tratí a že nás zmáhá cit, který krát-

ce nazýváme »chuť utéci ze světa«! Proto přece ale ze světa neutěčeme, ani tenkrát, kdyby to bylo možné. Tuto radost na žádný způsob nesmíme nepřítelům svým způsobit.« Když Havlíček viděl, že vláda chce zastavit i »Slovana«, rozhodl se, že »nehodlá nikomu té radosti popřátí, aby mu »Slovana« zapověděl, a proto že si jej zapovídá sám«, jak oznámil svému čtenářstvu dne 14. srpna 1851. Vláda se však nespokojila s rozhodnutím Havlíčkovým; chtěla jej zničit. Proto naň vznesla žalobu, pro niž stál dne 12. listopadu 1851 před porotou kutnohorskou, obviněn státním návladnictvím, že svými články v časopise »Slovana« popuzoval proti úřadům, že budil odpor a nedůvěru k vládě, že nabádal k nesvornosti mezi lidem venkovským, mezi sedláky a domkáři, a že pobuřoval proti státu. —

Šlo o dva Havlíčkovy články: »Správa obecních záležitostí« a »Proč jsem občan«. Oba články byly ne pobuřující, naopak poučné a výchovné, ale právě proto byly vládě nepohodlné a proces proti Havlíčkovi byl inscenován úmyslně, aby se vláda zbavila nepohodlného politického buditele národního. Karel Havlíček se obhájil skvěle. Ukázal na to, že jej vláda stíhá úmyslně a že proti němu užívá i nepravdy a nenáležitých řádů trestních.

Líčení před porotou se protáhlo od ranních hodin (začalo o 9. dopoledne) až do půlnoci. Vláda se snažila, aby byl Havlíček porotou odsouzen; porota, ve které zasedal i německý sedlák, uznala jednomyslně Havlíčka za nevinna a obžalovaný Havlíček byl porotou od obžaloby zprostěn.

Když se Havlíček loučil se svým přítelem Veselským druhého dne po procesu před porotou kutnohorskou, tušil, že nebude míti od rakouské vlády pokoje, a v předtuše pravil Veselskému: »Nevím, příteli milý, uvidíme-li se kdy více, neboť vím dobře, že mi ještě pokoj nedají, třeba já jim již úplně pokoj dal.«

Neblahá předtucha se vyplnila. Havlíček pozoroval bedlivě politické poměry v Evropě i za nucené nečinnosti politické v Německém Brodě, kam se byl uchýlil ještě v r. 1851, když zastavil svůj list »Slovan«. Když pak došlo ke státnímu převratu ve Francii, kde se Napoleonovi podařilo potlačit republikány a prohlásiti se za císaře, cítil Havlíček, že na něho dopadne ruka rakouské krutovlády, a měl státní převrat ve Francii za poslední příčinu svého internování. Ale ze studií pramenů ve vídeňském archivu, jež byly umožněny teprve převratem po světové válce, se ukázalo, jak uvádí Karel Kazbunda v »Českém časopise historickém«, že o osudu Havlíčkově bylo v zásadě rozhodnuto nejspíše už 29. listopadu 1851 (kdežto státní převrat ve Francii se stal teprve 2. prosince 1851), a toto rozhodnutí že bylo dílem nejvyšších vojenských pánů na popud císaře Františka Josefa, jenž patrně také na naléhání církevních kruhů měl Havlíčka za člověka nebezpečného státu a svému rodu. Z papírů Bachových víme, že Havlíček byl vyvezen do Brixenu pro »útoky proti společnosti, státu a církvi« a z poloúředního listu, jenž přinesl zprávu o Havlíčkově deportaci, víme, že byl z Čech odstraněn pro »rozhořčený boj proti autoritě světské a duchovní« a pro »vůbec škodné působení na nižší třídu lidu českého jazyka«. Ale mnoho také rozhodovaly ohledy na církev. Nic prý by se mu nebylo stalo, pravil dobře informovaný politik Beck, kdyby nebyl psal Epištoly kutnohorské. Působily tu tedy kruhy církevní a vojenské. Kazbunda píše v »Čes. čas. historickém«, že nejvyšší vojenští činitelé považovali Havlíčka za muže, jenž »patří toho času k politicky nejnebezpečnějším hlavám celého mocnářství, a toto své mínění dovedli vštípit i mladému panovníkovi. Když si pak uvědomíme, že to byla vlastně armáda, která za revoluce v letech 1848 a 1849 zachránila dynastii i říši, můžeme snadno pochopiti vliv všemocné tehdy strany vojenské, již stál

v čele císařův pobočník hrabě Karel Grüne a která považovala tisk za hlavní zbraň revoluce. Rozhodnutí, že má být Havlíček z Čech odstraněn, projevil pak panovník v ministerské radě jako svou nezměnitelnou vůli, nečekaje na její dobré zdání.« Havlíček byl dne 16. prosince 1851 násilím vytržen z klidné práce, které se hodlal oddati v tichosti po několika letech rušné, ale vysilující práce. Jak známo, pomýšlel na to věnovati se hospodářství, když viděl, že pro politické poměry nebude mu možno po nějaký čas býti činný jako novinář. List, který psal o této věci otci Svatopluka Čecha, je pro Havlíčkovo smýšlení charakteristický. Píše v něm:

»Milý příteli! Nedivte se příliš, že se k Vám nena-
dále obracím se žádostí. Víte beztoho, že nyní podle toho
nového paragrafu tiskového další vydávání »Slovana«
nemožné jest, leč bych z něho udělal nějakou poloreak-
cionářskou vládní omáčku, čehož mne uchovej Bůh! —
Předvídal jsem již nějaký čas, že něco podobného učiní,
a vidím patrně, že v časopisectví nelze již nyní, alespoň
na čas, v našem smyslu zdárně působiti. Umínil jsem si
tedy vydávati brožury a knihy a doufám, že tímto no-
vým způsobem na nějaký čas, než zase proti tomu ně-
jaký zákon vydají, lépe působiti budu nežli »Slovanem«.
Do Prahy však, kdyby i obležení vyzdvihli, jíti ne-
chci, poněvadž vím, že by mi tam dotěravost policie ži-
vot ztrpčovala a ve všem překážela. Zdá se mi tedy
v mých okolnostech nejpříhodnější, abych si pachtoval
nějaký větší dvůr; z toho bych si získal pro svou rodinu
živobytí a mohl bych literaturu zcela bez ohledů provo-
zovati a zcela bezstarostně. Mne hospodářství jakožto
nejpocitivější řemeslo těší a sloužilo by mi spolu za uži-
tečnou zábavu a můj tchán, který jest dobrý a zkušený
ekonom, vedl by mi to a přiučil by mne, neboť chce
k tomu účelu dosavadní službu svou (jako hospodářský
úředník) opustiti a se mnou žíti. K pachtování řádného

dvoru postačují také právě moje peněžité okolnosti a mám to za lepší nežli koupiti si nějaký vlastní selský grunt. Na větší nemám dost a malý neposkytuje ani živobytí ani příležitosti k řádné a inteligentní ekonomické činnosti. — Vzpomněl jsem si tedy strany toho na Vás, neboť myslím, že podle svého postavení a podle zkušenosti své mohl byste mi nějaký dvůr poraditi, který by snad ve Vašem okolí neb jinde letos do pachtu přišel. Učinil byste mi veliký vděk, neboť já nyní k tomu příležitosti nemám. Pachtoval bych to vždy jen na jméno tchána svého Frant. Sýkory, hospodářského kontrolora u hr. Waldsteina, a to proto, poněvadž bych rád tak svoboden zůstal, abych mohl vždy v pádu potřeby do Prahy se vrátit. Jestliže tedy něco dobrého můžete někde vypátrat, prosím Vás srdečně o tuto přátelskou službu, za kterou Vám budu velice povděčen, neboť jest to moje nejvroucnější přání, a doufám také, že pak zase nového ducha nabudu, kterýžto ve mně nyní ustavičným pronásledováním přece jest trochu udušen. Očekávaje brzy alespoň nějaké odpovědi, zůstávám s upřímným pozdravem Vaš H. B. V K. Hoře 19. července 1851. — N. B. Jméno mého tchána, rozumí se, bez potřeby nevyslovujte, aby snad bez potřeby neměl se svým hrabětem mrzutost, kterému nedal ještě výpověď. On ovšem, poněvadž již všechny děti zaopatřeny má, raději chce na stará kolena býti u mne nežli služebníkem, ale nerad by přece, aby Waldstein o tom se dověděl dříve, nežli z pachtu co jistého bude.«

Zatím se vláda pokusila zbaviti se Havlíčka vyjednáváním, jistě ze strachu, že by násilný krok mohl vzbuditi v lidu jítření. Jak se obávala vláda Havlíčka, je patrné z toho, že komisař, jenž provedl zatčení Havlíčka, měl od sborového velitele v Čechách plnou moc na rekvisici vojska, kdyby bylo potřeba. O vyjednávání v Havlíčkem máme zapsáno v rodinných zápisech Havlíčkových toto:

»Jednou na počátku prosince večer byl Karel vyrušen návštěvou. Neznámý pán dal se k němu uvésti. Kdo byl ten neznámý a o čem hovořil, nedověděli jsme se nikdy. Mluvili při zavřených dveřích dlouho. Když neznámý vyšel, přiběhl Karel do kuchyně a pravil své sestře: »Přehoď šátek přes sebe, aby tě nikdo nepoznal, a podívej se, kam jde ten pán!« — Sestra ihned vzala šátek a dívala se, kam se onen neznámý ubíral. Šel k budově úřední a vešel tam. Sestra ihned sdělila Karlovi, co tam viděla. Tenkrát sám Karel naznačil jen tak poněkud, jaký byl as účel této návštěvy. Vyjednávalo se s Karlem. Ale Karel k žádnému vyjednávání nepřistoupil. Zdá se, že pro případ nezdaru bylo již také Karlovi naznačeno, co ho asi očekává, poněvadž od té tajemné návštěvy často v rozmluvě s námi narazil, že ho zde dlouho nenechají a p. Jeho předvídaní se uskutečnilo asi ve 14 dnech«.

Havlíček nikomu nesdělil obsah jednání onoho neznámého pána, asi proto, aby naň nebylo chotí nebo matkou snad naléháno přijmouti nabídku, poddati se vládě aspoň částečně. Havlíčkova přímá povaha se prostě nemohla vládě poddati.

Havlíček věděl, že mu vláda nedá pokoje, dokud se ho nezbaví stůj co stůj. A tak se také stalo. Dne 16. prosince r. 1851 — krátce po osvobození před porotou kutnohorskou — byl v noci vytržen ze své rodiny a vyvezen daleko za hranice do Brixenu, kde drsné podnebí a vzdálenost od rodiny za nějaký rok dokončily, čeho si vláda rakouská přála a nač si přece jen přímo netroufala — zničití toho poctivého českého novináře.

Své zatčení, loučení s rodinou i cestu do Brixenu podal nám Havlíček svým svérázným způsobem v rouchu básnickém v »Tyrolských elegiích«. Totéž vylíčil v dopise, jež poslal ze svého vyhnanství Františku Palackému. V dopise píše:

V Brixenu dne 23/12 1851.

Vysoce vážený pane!

Nevím, ráčíte-li již odjinud vědět nejnovější můj osud, ale jsem vypovězenec z Čech do Tyrol. Včera jsem byl přivezen od policie do tohoto tichého údolíčka alpského.

Jak nepochybně sám si pomysliti ráčíte, nedal jsem sám se své strany ani nejmenší záminky neb příčiny k takovému nakládání se mnou; od té doby, co jsem »Slovana« vydávati přestal, choval jsem se zcela politicky tiše a v Německém Brodě měl jsem úmysl tuto zimu ve vší tichosti seděti mezi svými knihami a těšil jsem se skutečně po tak nepokojných rocích na nějakou dobu tichého studování. Ale jinak bylo psáno v knihách osudu, čili raději libovlády vídeňské. V noci od 15. na 16. prosince po druhé hodině byl jsem probuzen, u postele mé stál vrchní policejní komisař z Prahy pan Dederer s podkrajským brodským baronem Voithem a žandarm s flintou. Moje žena nebohá byla všecka vyděšena. Oznámeno mi, abych hned se oblékl a odjel, že mám býti na rozkaz ministerstva kamsi odvezen, kdežto podle rozkazu bydlet nucen budu. Místo ono mi nemá býti oznámeno, až za hranicemi českými. V pláči rodiny své, matky, sestry, ženy atd. (neboť nevěřily slovům tohoto tajnostného rozkazu, nýbrž obávaly se něčeho horšího), opustil jsem otcovský dům; sám jsem měl víc lítosti než zlosti. Před domem stáli opět žandarmové a do jejich kasárny šla také naše cesta. Tam před domem stál již poštovský vůz zapřažený, vypraven jest jenom kurýr do Kolína k telegrafu se zprávou, že se zatčení podařilo, a odjeli jsme hned silnicí k Vídni. Žandarm na koni provázal kočár, ve kterém se mnou seděl dotčený komisař a jeden převlečený policajt z Prahy. Jeli jsme přes Jihlavu, Batelov na Jindřichův Hradec, kdež jsme nocovati musili, poněvadž se nám kočár porouchal, neboť cesty byly nejhorší. Odtamtud jsme se dali přes Budějovice,

Linec, Inšpruk až sem do tohoto zákoutí rakouského. Cesta trvala až do 22. prosince, nebo včera ráno jsme sem teprve dorazili, ačkoli jsme měli dosti lehký kočár a obyčejně tři, někde i čtyři koně. V Alpách je všude mnoho sněhu a cesta příliš špatná.

Musím uznat, že komisař Dedera se mnou zacházel na cestě velmi vlídně a musil míti také nařízení podobného druhu. Pozornosti, jakou mi vláda na této cestě proukazovala, nezapomenu nikdy: všude pracoval telegraf jen což děláš, všude bylo pro nás již připraveno v hostinci, kam jsme zavítali, a jako strážní duchové očekávali nás sluhové policejní (ovšem vždy převlečení a na zapřenou). Jako trpký výsměch znělo vždy veselé troubení postilionů, s kterýmž jsme vjížděli do každého města.

Také zde jsem byl přijat nad obyčej zdvořile; bydlím v hostinci, častován jsa od vlády a připraveno mi, abych si poroučel, čeho se mi zachce, abych si v ničem nedostatku nepřipouštěl. Vláda všecko zaplatí!! Ó, pokroky neobyčejné, které naše vláda činí!

Příhody své na cestě nebudu popisovat, ačkoli byly dosti znamenité. Přihodilo se mi mezi jiným v Alpách, že se nám koně splašili, že ostatní z kočáru vyskákali a já sám (ani kočí ne) v kočáře zůstal a čtyřmi koňmi cvalem do svého vyhnanství ujížděl, až se mi poštěstilo oprati se zmocniti a koně zastaviti. To všechno hodlám časem svým žertovně popsati, neboť ráčíte pozorovat, že ani zde jsem neztratil dobré mysli a především svého starého smýšlení.

Život zde povedu velmi podivný a naděje na vysvobození z tohoto vězení tyrolského nesvítá mi. Co dál, nevím; úmysl můj jest mlčeti, nastavit záda a trpěti. Prositi nebo domlouvati se nehodlám, ani odvolávat se: bylo by to dílem nadarmo, dílem proti mému srdci. Myslím sobě: nevědí, co činí.

Prosím, račte toto moje psaní sděliti se známými a

jestli možná, buď sám nebo jiný mne potěšiti v tomto slzavém údolí. Paní choť Vaší ruku líbám a celé rodině se uctivě poroučím, jakož i všem stejnověrcům. Zdá se již, že jsem určen k tomu, abych dostával poličky za ostatní. Moje žena přijede nepochybně do Prahy a bude u Jarošů,*) aspoň jsem jí to radil, aby měla příjemnější život. Račte mne zachovati v lásce své a býti ubezpečen o srdečné a upřímné oddanosti mé.

H. B.

Komisař Dederer ve svém raportu vylíčil zatčení K. Havlíčka a cestu do vyhnanství takto (podle dokumentu z vídeňského archivu):

»V důsledku výnosu c. k. místodržitelství z 14. prosince 1851 odebral jsem se v průvodu policejního vojáka v civilu posledním vlakem 15. prosince do Kolína a odtud zvláštním dostavníkem do Něm. Brodu, kam jsem dorazil ve dvě hodiny v noci. Když jsem se byl dohodovil s tamějším panem c. k. okres. hejtmanem bar. Voithem, odebrali jsme se o 2^{1/2} hod. v noci se třemi četníky do obydlí bývalého redaktora Karla Havlíčka. Dva četníci zůstali na ulici, pouze strážmistr provázel nás do příbytku. — Vniknutí do domu do pokoje Karla Havlíčka jsme zařídili tak, že jsem již stál u postele Havlíčkovy, když se probudil. Oznámil jsem Karlu Havlíčkovi, co mi uloženo. Ten vstal mezitím z postele, oblékl spací plášť a postavil se se skříženýma rukama a temným pohledem (mit finsterer Miene) k fortepianu a poněkud podrážděným tónem: »Přečtete mi rozkaz!« žádal, aby mu bylo nařízení znovu opakováno. Tu mu bylo připomenuto, že se během dvou hodin pojedje pryč a že by si tedy měl shledati a sbaliti nutné cestovní potřeby, že mu však není dovoleno vzíti s sebou jakoukoliv zbraň. Havlíček poznamenal na to kousavě, zda je mu dovoleno vzíti s sebou ruskou knutu, poněvadž jednání proti němu je prý tyranské, despotické a libovolné. Havlíček byl velmi

*) Jaroš, Havlíčkův švagr.

podrážděn a zakončil svou řeč slovy: »Násilí nutno ustoupiti, půjdu s vámi.« — Jeho choť ho prosila, aby se neodvažoval pokusu utéci, poněvadž jsem poznamenal, že se při jakékoliv demonstraci a při nejmenším pokusu o útěk jeho osobou podle rozkazu zajistím. Pak zabalil Havlíček svoje věci. Jeho choť, matka a švagrová, jakož i jeho bratr, se chovali při tom velmi resignovaně a v jejich počínání a jejich slovech ke mně byla patrna pouze podrážděnost, která je v takových případech vysvětlitelná. — V okamžiku loučení vypukli všichni v pláč. Havlíček si nikterak nezadal, setřel si slzy a následoval mne. Havlíček byl první den velmi podrážděn... Cestou se vyslovil, že by mu bylo milejší, kdyby byl býval ze své vlasti četnictvem vybičován, nežli jeti extrapoštou s policejním komisařem. — Po celou cestu se Havlíček choval podle svého daného slova dobře, pouze jeho výroky proti vládě co do tohoto opatření byly kousavé. Vyjádřil se dále, že vláda je dosti perfidní, aby v Salcburku změnila rozkaz a postala ho na Kufštein, kam — jak prohlásil — by mne nenásledoval, i kdyby ho to stálo život. Teprve v Salcburku, když se přesvědčil, že cesta vede vskutku do Insbruku, stal se klidnějším a hovornějším. Jízda byla vzhledem k roční době a špatné cestě obtížná... V Batelově za Jihlavou se zlomil u vozu šroub... musili jsme jíti pěšky. Na silnici leželo mnoho sněhu.«

Příhodu na cestě, kdy všichni kromě Havlíčka z vozu vyskákali, líčí Dederá takto:

»Asi 1¹/₂ hodiny před poštovní stanicí Waidring musil postilion pro náledí uzavřítí zadní kola řetězy. Hodil opratě na kozlík a uzavřel levé kolo; když se však chystal uzavřítí pravé, dali se koně do běhu s kopce dolů. Jakmile jsem to zpozoroval, seskočil jsem s vozu, zachytil jsem však jenom opratě zadních koní. Jediný řetěz u kola praskl a já jsem byl sražen k zemi, aniž jsem si však vážně ublížil. Na moje volání vyskočil po-

licejní voják z vozu, upadl však. Havlíček se zmocnil po druhé opratí zadních koní, nemohl je však v běhu zadržeti a vyskočil též ven. Koně se řítily s vozem až za Waidring, kde byl vůz nalezen převržený.«

Toto líčení není asi pravdivé. Dedera nechtěl vyličiti věc po pravdě, jak ji líčí Havlíček v »Tyrolských elegiích« i v dopise Palackému, aby nevypadal ve své relaci k nadřízenému úřadu jako hrdina smutné postavy. Není nejmenšího důvodu věřiti líčení Dederovu a nevěřiti našemu Havlíčkovi. Havlíček nepotřeboval v soukromém dopise Palackému líčit něco, čeho nebylo, aby si dodával v očích Palackého větší ceny.

Účastník smutného výjevu při zatčení K. Havlíčka Jan Krejčí, bývalý c. k. četník, jenž žil pak na pensii ve Štěkni jako trafikant, vyličil podle vzpomínek zatčení K. Havlíčka takto:

»Bylo to v neděli v noci (16. prosince 1851), když jsme přišli k Havlíčkovi. Do bytu šel hejtman Voith, komisař Dedera a já. Venku u předsíně stál můj kamarád četník Havlovec. Bratr Havlíčkův nám vyšel vstříc; všecek rozčilen šel vzbudit Karla. Dedera podal Havlíčkovi nějakou listinu, Havlíček zbledl a něco promluvil. Domácí se ho ptali, co se stalo, ale on jim nedal odpovědi. Začal se oblékat, líbal malé dítě, manželku a ostatní. Byl to okamžik srdcervoucí. Plakali jsme všichni. Hejtman vyšel ze světnice, a tu se Havlíček ptal Dedery, kam ho povevou, ale ten mu pro lítost ani neodpověděl. Havlíček šel klidně s námi. U kasáren (t. j. u četnické stanice) vstoupil do kočáru s Dederou. Proti nim přisedl asi tajný z Prahy. Zavřel jsem dvířka a kočí práskl do koní. Jeli čtyřma. Dva četníci na koních byli po stranách kočáru. Kam Havlíčka vezli, to jsem nevěděl.«

Jak těžce se Havlíčkovi ve vyhnanství žilo, patrně z jeho dopisů. Tak v listě dr. Pinkasovi píše:

»První měsíc mne nechali bydlit v hostinci, kdežto jsem alespoň se zdejšími cestujícími obcovati a chvílemi zapomenouti mohl, kde jsem; druhý měsíc najali mi již privátní byt, tmavý, pošmourný klášternický pokoj, plný svatých obrazů a umučení božího, vyjednali mi s mnohými těžkostmi celou stravu v tom pokoji a odloučili mne indirecte ode vši lidské společnosti; dali mi totiž »po lopatě« na srozuměnou, abych do hostince, jediného, který zde jest a kam lidé přicházejí, nechodil, a zakázali též tak terorismem asi dvěma lidem, s kterými jsem někdy chodíval a mluvíval, obcovati se mnou, takže nyní zcela sám celý den trávím a ani slova nemluví, v plném smyslu trapista.«

V té »Siberii«, jak Havlíček Brixen nazval, byl držen až do jara r. 1855. Teprve 27. dubna toho roku dostal zprávu, že je mu dovoleno Brixen opustiti. Pobyt v Brixenu a odloučenost od rodiny působily na Havlíčkovo zdraví zhoubně. Havlíček se vrátil stížen zákeřnou chodobou a podlehl jí v r. 1856.

Na domku v Brixenu, kde Havlíček pobýval, byla za dnů naší svobody zasazena pamětní deska, dílo sochaře J. Šejnosta, pořízená nákladem Svatoboru. Na desce je Havlíčkův relief a pod ním nápis český a italský, jenž zní: V tomto domě žil v letech 1852—1855 v zajetí rakouské vlády český novinář a spisovatel Karel Havlíček Borovský, statečný bojovník za svobodu svého národa.

V Brixenu složil Havlíček tři básnická díla, »Tyrolské elegie«, »Křest sv. Vladimíra« a »Krále Lávrů«. »Tyrolské elegie« podávají obraz skutečnosti a třeba líčí události pro Havlíčka velmi truchlivé, není z nich patrný smutek, ani hněv; básník překonává smutek vtipem a hněv proti těm, kdo se na něm dopustili tak krutého násilí ve jménu spravedlnosti, překonává ironií a satirou. Vysmívá se rakouské spravedlnosti a stojí jako

soudce nad celým režimem. jenž tehdy spravoval Rakousko.

»Tyrolské elegie« jsou psány formou písně lidové, proto jsou tak oblíbeny a hojně čteny. Řadí se mezi nejlepší politické verše v československé poesii.

Poznámky.

I. Brixen, nyní ital. Bressanone, město v dnešní sev. Itálii. — **Diškurirovat** (z franc.) — pohovořit si. — **To znáš podle křiku**, t. j. podle zpěvu; lapený pták nařiká, křičí. — **Treu und bieder** = věrný a poctivý; treu und bieder, t. j. Tyrolák.

II. Pozoun — kovový hudební nástroj dechový, velmi hřmotných tónů. Havlíček »hrál na pozoun«, t. j. burcoval z klidu svými novinami vídeňskou vládu. — **Po svých těžkých pracech** (správný tvar by byl pracích): tu je ironie na práci a starosti vídeňské vlády. — **Žandarm** (z franc.) — četník. — **Slavný ouřad** — polic. komisař Deder, podkrajský německobrodský a četník. — **Kord**, myslí se úřednická šavle; kord je rovná dlouhá bodná zbraň s rukojetí. — **Krágl** (z něm. der Kragen) — límec. — **Vstávají, pane redaktor**, 3. pl. podle němč.; v č. si libovaví vyšší úředníci nižším onikat. — **Alexander Bach** po pádu ministerstva Pillersdorfova byl ministrem spravedlnosti, zůstal i po krátkém trvání nové vlády (Schwarzenberkovy), v níž převzal po Stadionovi ministerstvo vnitra. Když u císařského dvora nabyla vrchu strana usilující o obnovení absolutismu, v čele reakce byl ministr Bach (Havlíček mu v listech říká Potok). Za něho byli pronásledováni odpůrcové reakce. Krutá vláda Bachova trvala až do r. 1859, kdy porážky ve válce se sardinským králem Viktorem Emanuelem ukázaly chatrnost tehdejší soustavy vládní. Bach byl pak propuštěn. — **Habeas corpus** — anglický základní zákon, který ustanovuje, že zatčený musí býti ihned předveden k soudci, jenž má vyšetřiti, zda se zatčení stalo právem. — **On je Angličan** — Džok, buldog, pes anglické rasy. — **Paragraf** — odstavec, zvl. v zákonech. — **Asistence** — pomoc, účast při nějakém výkonu. — **Dušno** — má význam silnější než dusno. — **Oktrojírka** — vnucená ústava. (Mnoho smradu po té oktrojírce — míní tu oktrojovanou ústavu ze dne 4. března 1849). —

Holé nezdraví, podst. jm. střed. rodu; zde: nezdravý kraj, kraj, kde neslouží člověku zdraví.

IV. S flintami (z něm. die Flinte, puška). — **Dedera**, vrchní policejní komisař z Prahy, jenž zatkl a odvezl Havlíčka do Brixenu. — **Že by chtěli Brodští, až se vzbudí, také s námi jet** — ironie. — **Inkognito** (z lat.) — nepoznán, na zapřenou, nechtěje, aby všichni věděli o něm, aby nebyl obtěžován zvědavci. — **Hrůzu komis** — mnoho komisí, mnoho vyšetřujících návštěv. — **Sirény** podle řeckého bájesloví polo dívky polo těla ptačího, líbezným zpěvem vábily k sobě plavce a pojíдалy je.

V. Novelista — spisovatel novel. — **Dcerka, malá Zdeňčinka** — nebylo jí ještě tři léta (nar. se 25. prosince 1848). — **Starý kozák** — obrazně: Havlíček prošel už mnohými boji s vládou. — **V pútkách tužený** — otužilý. Havlíček tu naráží na pronásledování, kterým trpěl pro činnost novinářskou. — **Poděbradka** — čepice, podobná beranici, z aksamitu barvy modré nebo červené, lemovaná světlou beránčinou. — **Scéna** — výjev. — **Štafáž** — postavy na obraze nebo na scéně pro oživení výjevu.

VI. Trubka breští — poštovní vozkové, příjždějící do místa stanice, ohlašovali příjezd trubkou. — **Ten borovský kostelíček** — Havlíček se narodil v Borové u Něm. Brodu (proto další: Pode mnou je tvá kolébka). — **Starému vikáři ministrovat**: míní se tu farář Brůžek, šlechtyný kněz, jenž měl malého Havlíčka velmi rád. Havlíček napsal, že otec a farář Brůžek byli mužové, jež míloval ve světě nejvíce. — **Táhnout světem na zkušenou, pak s pochodní jít** — míní tu cestu do Ruska, pak činnost novinářskou. — **Naší chase plamenem veselým na cestu svítit** — českému lidu ukazovat cestu k lepšímu životu. — **Znám tě třicet let** — Havlíčkovi bylo 30 let, když byl vyvezen do Tyrol.

VII. Měl jsem Špilberk v myslí — na Špilberku bylo státní vězení. — **Kufstein** — pevnost v severních Tyrolích, tehdy rovněž státní věznice. — **Postilion** — poštovský vozka. — **Všude kolomaz a všude přepřahovati** na poštovních stanicích. — **Lethe na Čechy** — Lethe byla podle řeckých bájí řeka v podsvětí, z níž duše zemřelých pily zapomenutí věcí pozemských.

VIII. Elegie (z řec.) — žalozpěv. — **Heroický** — bohatýrský, hrdinný. — **Reichenhall, Weidring** — cesta vedla ze Salcburku cípem Bavorska do Tyrol. Tam se stala ona příhoda. — **Ordonance** (z franc.) — rozkaz, nařízení. — **Ta se nedá žádnou ordonancí přeoktrojovat** — žádným nařízením přeměnit, předělat. — **Plytký** — mělký, plochý, rovný. — **Internýro-**

vat — uvězniti. — **O Jonáši smutný příběh ten** — Jonáš, židovský prorok, měl jíti podle božího rozkazu kázat do Nini-ve, plavil se však do Evropy. Za plavby se strhla bouře, i bylo losováno, kdo se má vrhnouti do moře, aby usmířil hněv boží. Jonáš jsa si vědom hříchu, dal se vhoditi do moře. Byl však pohlcen rybou, jež ho po třech dnech vyvrhla. — **Škarpa** (z franc. = sklon) — příkop u cesty. — **Delinkvent** (z lat.) — provinilec. — **Ekvipáž** (z franc.) — kočár se spřežením koní. — **Jako vítr s Alpy** — tu jméno vlastní místo obecného: s kopce. — **Resignace** (z lat.) — odevzdání se do osudu. — **Čerstvěj než car ruský** — tu narážka na srážku vlaků v Rusku na zač. r. 1851; v jednom z vlaků jel car. — **Mustř delinkventů** — vzor provinilců, vězňů. — **Spiritus** — líh. — **Arnika** (rostl. arnica montana — prha chlumní), náleží mezi stožnokvěté; má žluté úbory květní asi jako pampeliška. Roste na horských a lesních lukách. Arniky se užívá k výrobě lihové tinktury v ranhojičství, zvláště v domácím lékařství při pohmožděninách.

IX. Turbace (z lat. turbatio) - zmatek, neklid, znepokojení, výtržnost. — **Kvitancí** — potvrzení o přijetí. — **Černý dvouhlaví orel**: znakem Rakouska byl černý dvouhlavý orel. — **Podkrajský** — t. j. okresní hejtman v Brixenu. — **Siberie**: místo Sibiř; Havlíček tu užil vlastního jména místo obecného: studený kraj.

Jazykové poznámky (římská číslice značí zpěv, arab. slohu). II. 2. **Pracech**, spr. pracích. — II. 3. **Dobrytro** slož. z dobré jitro. — II. 4. **Ouřad** (a v dalším textě ouřední, ouzkostí, outraty) ou m. ú podle lidové výslovnosti v Č. — II. 9. **Uďál**, sp. udělal. — III. 3. **Potřebuju**, spr. mluv. potřebuji. — IV. 7. **Pojedem**, spr. mluv. pojedeme. — V. 2. **Také's m. také jsi**. — V. 5. **Vtisknul**, spr. vtiskl. — V. 6. **Blíže dveří**, spr. nedaleko dveří, u dveří. — **K Jihlavi**, spr. k Jihlavě. — VI. 1. **Jedem**, spr. jedeme. — VII. 2. **Začla**, spr. začala. — **Alpejská**, spr. alpská. — VII. 4. **Radš**; zde náležitý 2. stup. radši s odsutým i. — VII. 9. **Piju**, lid. tvar, mluv. spr. piji. — VIII. 4. **Jedem**, spr. jedeme. — VIII. 8. **Napadnul**, spr. napadl. — VIII. 15. **Vhubě ale**, spr. ale v hubě.

Ve sbírce

»Knihovna středoškolské četby«

dosud vyšly tyto svazky:

1. Komenský: Kšaft Jednoty bratrské	Kč 1.50
2. Mácha: Máj (prof. Pulec)	» 3.—
3. Langer-Kopta-Medek: Legionářské povídky (Dr. Staněk)	» 3.—
4. Heyduk-Neruda-Sládek-Vrchlický: Výbor z jejich lyriky (prof. Pulec)	» 4.50
5. Ruské byliny (Dr. Sahánek)	» 3.—
6. Turgeněv: Lovcovy zápisky (přeložil prof. H. Sánka)	» 4.50
7. Výbor z české prózy literárně-historické a esteticko-kritické (prof. Pulec)	» 4.50
8. Výbor z řečnické prózy (prof. Pulec)	» 4.50
9. Lidová lyrika československá (Dr. Staněk)	» 4.50
10. Havlíček-Bořovský: Tyrolské elegie (prof. Pulec)	» 1.50
11. Výbor z prózy Nerudovy (prof. Pulec)	» 4.50
12. Výbor z paměti a vzpomínek našich spisovatelů (prof. Pulec)	» 4.50
13. Výbor z lidové epiky československé a jihoslovenské (Dr. Staněk)	» 4.50
14. Neruda: Kosmické písně (prof. Klusák)	» 3.—
15. Čelakovský: Ohlas písní ruských (Dr. Sahánek)	» 3.—

Další svazky

jsou v tisku a budou obsahovati:

Výbor z prací Raisových a Holečkových. — Slovenské pohádky Boženy Němcové. — Výbor z povídek Jos. Gregora Tajovského a z prací Šoltészové. — Balady a legendy Nerudovy a Vrchlického. — Výbor z prací Zikm. Wintra. — Vybrané ukázky z korespondencí č. spis. — Výbor z lyriky (Macharovy, Sovovy, Březinovy a Dykovy). — Výbor z lyriky nejnovější (Toman, Kříčka, Medek, Wolker a Hora). — Výbor filosofické prózy. — Slovenskou lyriku. — Atd.

Vydává:

»Dědictví Havlíčkovo«, Brno,

Pekařská 2.